

Innst. 81 S

(2010–2011)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Dokument 8:140 S (2009–2010)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund og Jan Arild Ellingsen om krav til antikorrupsjon og åpenhet i bistanden

Til Stortinget

Sammendrag

Stortingsrepresentantene Morten Høglund og Jan Arild Ellingsen fremmet 27. mai 2010 følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette som krav til alle mottaksland av norsk bistand at landet har tilsluttet seg åpenhetsinitiativet i bistanden.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Laila Gustavsen, Eva Kristin Hansen, Svein Roald Hansen, Tore Nordtun, Anita Orlund og Helga Pedersen, fra Fremskrittspartiet, Jan Arild Ellingsen, Siv Jensen, Tone Liljeroth, Peter N. Myhre og Torkil Åmland, fra Høyre, Peter Skovholt Gitmark, Ivar Kristiansen og lederen Ine M. Eriksen Søreide, fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fra Senterpartiet, Trygve Slagsvold Vedum, og fra Kristelig Folkeparti, Dagfinn Høybråten, viser til at forslagsstillerne ber regjeringen sette krav til at mottakerland av norsk bistand tilslutter seg åpenhetsinitiativet IATI for å kunne motta norsk bistand.

Miljø- og utviklingsministeren har i brev til komiteen av 24. september 2010 (vedlagt) redegjort for at IATI ikke primært er rettet mot land som mottar bistanden, men et initiativ som er signert, finansiert og styrt av giverne som signerte erklæringen; deriblant Norge. Komiteen merker seg at IATI er ett av flere initiativ og virkemidler for å bidra til økt innsyn, åpenhet og institusjonsbygging i våre samarbeidsland.

Komiteen vil vise til at Norge er en av verdens største givere av bistand målt som andel av bruttonasjonalinntekt (BNI). Komiteen mener det er viktig at norsk bistand administreres under et tydelig og etterprøvbart regelverk. Komiteen vil vise til at Norge allerede gjennom tett oppfølging og null-toleranse for korrupsjon i bistandsprosjektene, gjennom å legge vekt på åpenhet og kamp mot korrupsjon i dialogen med mottaker, og gjennom støtte til bedring av samarbeidslands finansforvaltning, riksrevisjon, antikorrupsjonsenheter, bidrar til bedre og mer åpen forvaltning av bistandsmidlene.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at IATI er ett av flere initiativ og virkemidler for å bidra til økt innsyn, åpenhet og institusjonsbygging i våre samarbeidsland, og vil på bakgrunn av dette ikke støtte det spesifikke krav som stilles i representantforslaget.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til følgende formulering på Åpenhetsinitiativets hjemmeside (2. november 2010):

«IATI is a temporary coalition of donor governments, governments of developing countries and NGOs (non-governmental organisations) who agree with the IATI Accra Statement and are working

together to implement the Accra Agenda for Action commitments on transparency.»

Dette synliggjør, etter disse medlemmers mening, at IATI også er et initiativ rettet mot mottakerne av bistand, understøttet av at 15 mottakerland så langt også har sluttet seg til.

Disse medlemmer viser til svar på budsjettspørsmål nr. 285 (2010–2011) fra Utenriksdepartementet til Fremskrittspartiet om at Norge i perioden 1960 til 2009 ga over 315 mrd. kroner i bistand til u-landene. Samtidig er disse medlemmer kjent med at vestlige land i perioden mellom 1960 og 2005 ga over 10 000 mrd. kroner i bistand til u-landene. Det er etter disse medlemmers mening helt sentralt at ikke bare donorene, men også mottakerlandene viser større åpenhet i forhold til bistandstransaksjonene slik at befolkningen i u-landene kan holde de nasjonale politikere ansvarlige.

Disse medlemmer har merket seg de mange studier som konkluderer med at bistand har bidratt til mer korrupsjon i u-landene, til å holde autoritære regimer ved makten og til å undergrave demokratisk utvikling, økonomisk vekst og fattigdomsreduksjon. I så måte registrerer disse medlemmer uttalelsene gitt av statsråd Erik Solheim til Aftenposten den 14. april 2008 om at «Norge har vært naive og vår bistand har vært med på å gjøre korrupsjon mulig i Afrika». Disse medlemmer viser til Transparency Internationals antikorrupsjonsindeks for 2010, hvor det fremgår at Norge fortsatt gir bistand til noen av verdens mest korrupte stater, og at flere av mottakerlandene av norsk bistand har hatt en negativ utvikling i forhold til korrupsjon de siste årene.

Disse medlemmer viser til Norads resultatrapport for 2009 hvor det fremgår at direkte tiltak som antikorrupsjonslover eller kommisjoner har vist seg å være lite effektive, ofte fordi de ikke har fått den nødvendige politiske og juridiske støtten. Dette er i samsvar med en rekke andre studier av diverse

antikorrupsjonstiltak, som slår fast at donorer ofte tenderer til å holde korrupsjonskondisjonalitet på et generelt nivå, istedenfor å koble bistand til reell effekt. Foretrukne indikatorer vektlegger input og prosess heller enn output og effekt. Det sees ofte på antall nedsatte kommisjoner, antall antikorrupsjonslover som er vedtatt og antall rapporter som er publisert, istedenfor antall påtaler og dømte. Dette er, etter disse medlemmers mening, også i tråd med konklusjonene i studien «Anti-corruption Approaches – A Literature Review» utgitt av Norads evalueringsavdeling (januar 2009), som understreker at forskningen på området er i stand til å spore få suksesser knyttet til virkningene av bistandsfinansierte antikorrupsjonstiltak.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn forslaget i dokumentet.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sette som krav til alle mottaksland av norsk bistand at landet har tilsluttet seg åpenhetsinitiativet i bistanden.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre slikt

vedtak:

Dokument 8:140 S (2009–2010) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Morten Høglund og Jan Arild Ellingsen om krav til antikorrupsjon og åpenhet i bistanden – vedlegges protokollen.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 17. november 2010

Ine M. Eriksen Søreide

leder

Eva Kristin Hansen

ordfører

Vedlegg

Brev fra Utenriksdepartementet v/miljø- og utviklingsministeren til utenriks- og forsvarskomiteen, datert 29. september 2010

Dokument 8:140 S (2009–2010) - Uttalelse vedrørende Representantforslag 140 S (2009–2010) fra stortingsrepresentantene Morten Høglund og Jan Arild Ellingsen om åpenhet i bistanden

Norge var blant 13 land/organisasjoner som signerte IATI Accra Statement under Høynivåmøtet i Accra, Ghana i september 2008. Per i dag har 18 givere sluttet seg til IATI. Initiativet bringer sammen giverland, utviklingspartnere, frivillige organisasjoner og forskningsinstitusjoner for å utvikle en åpenhetsplattform for internasjonalt utviklingssamarbeid.

Målsettingen med IATI er å sette politikere, sivilt samfunn og andre grupper i respektive land bedre i stand til å følge bruken av bistandsmidlene og derigjennom bidra til økt innsyn i at midlene disponeres som forutsatt.

Norge har tradisjonelt lagt vekt på åpenhet i bistanden, herunder oppfølging av hvordan bistandsmidler skal integreres i nasjonale økonomier, først og fremst ved at de reflekteres i nasjonale budsjetter og planer. Dette kravet er viktig for at bistanden skal synliggjøres og blir gjenstand for offentlig og parlamentarisk debatt og kontroll. Våre fremste virkemidler i dette arbeidet er systematisk oppfølging av avtaleforpliktelser som regulerer åpenhet og kamp mot mislighold, dialog med våre samarbeidsland, samt nettbasert offentliggjøring av avtaler og kontrakter. I så måte er IATI et velkomment internasjonalt supplement til det arbeidet som vi fra norsk side har iverksatt nasjonalt.

I tråd med Accra-erklæringen er ikke IATI primært rettet mot våre samarbeidsland, mottakerlandene av norsk bistand. Det er et initiativ som er signert, finansiert og styrt av giverne som signerte erklæringen. Selv om utviklingspartnere derfor ikke formelt kan slutte seg til dette initiativet som sådan, kan de imidlertid gi det sin støtte ved å tillempe foreslåtte tiltak i egen forvaltning. At flere partnerland

deltar i denne prosessen (13), gir derfor IATI en viktig tilleggsverdi. Sett i dette perspektivet bidrar IATI til økt åpenhet og demokratisk kontroll i det nasjonale forvaltningsregimet. Dette er en prosess som Norge støtter.

Fra norsk side har vi lagt vekt på at IATI må utvikles til å bli så konkret og operativt som mulig og ikke overlappet det arbeidet som skjer i forbindelse med reformer knyttet til arbeidet med OECD-DACs database for registrering og oversikt over giverlandenes bistand. Norge er derfor i løpende dialog med IATI for å sikre at IATI blir så brukervennlig som mulig, og at initiativet gir konkret tilleggsverdi til allerede pågående initiativer om bistandsstatistikk og rapportering i OECD.

IATI har bidratt til økt internasjonal oppmerksomhet om forbedringer av og utvidet innsyn i beslutningsprosesser og statistikk- og rapporteringsprosedyrer i utviklingssamarbeidet. Norge har sammen med en rekke andre giverland ønsket initiativet velkommen. Samtidig representerer IATI en utfordring for mange av våre samarbeidsland i den forstand at initiativet representerer en målestokk for hvilke krav som landenes nåværende systemer oppfyller, og hvor det må settes inn tiltak for å oppnå forbedringer.

Disse prosessene i mottakerlandene utgjør en viktig strategisk begrunnelse for Norges støtte til IATI, på samme måte som Norge med tilsvarende begrunnelse gjennom mange år har bidratt med midler til profesjonalisering av den offentlige finansforvaltningen i våre samarbeidsland. Vi ser dette som en dynamisk utvikling hvor kompetansebygging og kvalitet utvikles parallelt med gode resultater. IATI er således ett av flere initiativ og virkemidler for å bidra til økt innsyn, åpenhet og institusjonsbygging i våre samarbeidsland.

